

63 Hier scheiden onze wegen

'Grote dingen doen is moeilijk.'

Wie mag toch wel die grote mens zijn geweest die tot deze verzuchting kwam? Op welk *groot ding* duidde deze spreker? Schrik niet: het was Paul Ryan, de leider van de Republikeinse partij in Amerika, die deze woorden op 24 maart 2017 sprak – nadat het niet was gelukt de *Obamacare* te vervangen door een ander systeem van zorgverzekering, de *Trumpcare*.

Hoeveel lef moet je hebben om te spreken over een '*groot ding*', als je een zorgverzekering uitkleedt, de zorgpremies voor *armen en ouderen* verhoogt, 24.000.000 mensen daardoor uit de verzekering verdrijft, om met de opbrengst daarvan een belastingverlaging voor de *rijken* mogelijk te maken? Een *groot ding*? Schandaliger kan niet.¹ Weet je wel hoe slecht het in Amerika gesteld is met de gezondheid(szorg)? De gemiddelde Amerikaan leeft drie tot vier jaar korter dan de gemiddelde Nederlander. Dat is natuurlijk al heel bijzonder, maar er zijn States – zoals Tennessee – waar de gemiddelde inwoner nog weer vier tot zes jaar korter leeft dan de gemiddelde Amerikaan. En dan zijn er dus mensen zoals Trump en consorten die de gezondheidszorg nog slechter willen maken voor de armen en ouderen ten gunste van de rijken.

Geen *Healthcare* maar *Wealthcare*, waar haal je de brute lef vandaan!? Wel, het kan omdat Trump c.s. zich gesteund weten door een, in de Tea Party verbonden, bont gezelschap van conservatieven, antibelastingactivisten, wapenlobbyisten, neoliberalen, haviken en orthodoxe christenen – jazeker, helaas ook en vooral die laatste: orthodoxe christenen. Maar liefst 81% van de blanke 'evangelicals' stemde op Trump.

Hoe humaan zijn we eigenlijk, in de politiek, als burgers van een land, als wereldburgers? Er zijn honderden onderwerpen die politiek van belang zijn. Maar steeds meer dringt zich aan ons op dat al die onderwerpen teruggebracht kunnen worden tot twee allesbeslissende vragen:

1. Hoe bieden we bescherming en gerechtigheid aan mensen die voor een humaan bestaan daarvan afhankelijk zijn? In gewone mensentaal mag je ook de vraag stellen: hoe houden we de zwakkeren uit de vreetlustige kaken van de rupsjes-nooit-genoeg?
2. Hoe beschermen we de aarde tegen de schadelijke gevolgen van ons menselijk handelen? Hoe voorkomen we dat wij de schepping kapot maken?

Wij mensen zijn verantwoordelijk voor onze morele keuzes. Wij kunnen en moeten kiezen tussen goed en kwaad. Is het niet buitengewoon schokkend dat we uitgerekend op de twee hiervoor genoemde onderwerpen in de Amerikaanse politiek een bijna catastrofale wending zien?

Alle grote politieke denkers hebben door de eeuwen heen onderkend, dat de politiek zijn primaat dient te vinden in zaken waarin de individuele burger tekortkomt of tekortschiet. Bescherming van wat zwak is staat daarin als humane waarde centraal. *Politiek is uiteindelijk ethiek!*

Hoe kan het dat wij zwijgende toeschouwers zijn in een wereld waarin juist de sterke gericht is op het vergroten van het eigen belang ten koste van de zwakke?

Twee overwegingen:

1. De manier waarop nu de democratie functioneert heeft de kwalijke eigenschap in zich, dat juist door dit democratisch systeem mensonwaardige politiek kan zegevieren.

De politiek is verworden tot een systeem waarin politici afgerekend worden op de beloftes die zij doen aan mensen die zelf geen of een geringe bijdrage leveren aan de instandhouding van een humane samenleving. De burger als toeschouwer, die – als de wedstrijd na maximaal vier jaar is afgelopen – afrekenet en met het witte zakdoekje zwaait.

We kunnen de burgers in twee groepen verdelen: de groep die wat doet en de groep die toekijkt. Zo is de democratie bij zijn ontstaan in Griekenland nooit bedoeld.

Deze verwording van de democratie heeft ertoe geleid, dat de leiders niet meer de moed hebben om burgers aan te spreken op hun persoonlijke verantwoordelijkheid. Welke politieke leider durft vandaag de dag Kennedy te citeren: *'Mijn mede-Amerikanen: vraag niet wat uw land voor u kan doen, maar vraag wat u voor uw land kunt doen.'*² Die zin is uiteindelijk de sleutel voor een ethisch verantwoorde politiek.²

Heeft u één politicus in de, gelukkig voorbijge, verkiezingscampagne het volgende horen zeggen: *Beste medeburgers, vraag mij niet wat ik voor u zal doen, maar laten we het hebben over wat we samen kunnen doen voor een humane samenleving?*

2. In 1983 schreef de gereformeerde theoloog Okke Jager het boek *Hier scheiden onze wegen*. Toen al stelde hij dat we – 'op de rand van de afgrond' – niet langer blindemannetje kunnen spelen. Toen schreef hij nog dat een radicale oplossing soms beter is dan 'de eindeloze dialoog tussen christenen van wie de 'gebeden [...] haaks op elkaar staan'. Nu is er zelfs geen dialoog meer – we zijn toeschouwer van onethische politiek en we zwijgen.

We kunnen niet zeggen dat we geen oplossing hebben. En het is niet waar dat het moeilijk is om iets groots te doen.

Het is overigens ook niet waar dat Kennedy en Obama volmaakte politici waren. Maar ze appelleerden wel aan wat waardevol is in het leven, ze appelleerden aan onze persoonlijke verantwoordelijkheid voor een samenleving waarin het zwakke wordt beschermd.

Laten we ophouden om verkeerde scheidslijnen te trekken, bijvoorbeeld tussen links en rechts, conservatief en progressief, christen en niet-christen.

Laten we gewoon hardop zeggen:

Hier scheiden onze wegen, hier, als door jouw stem of door jouw zwijgen de humaniteit geweld wordt aangedaan, de zwakke wordt vertrappt, de rijke wordt bevoordeeld en de aarde wordt vernietigd. Waarom trekken we die scheidslijn niet? Als wij de moed hebben die scheiding tot stand te brengen, zullen politici wellicht weer de moed hebben ons als burgers op onze verantwoordelijkheid aan te spreken.

1. Al eerder hadden de Republikeinen – op basis van het *Verelendingsprincipe* - ten tijde van Obama maar liefst 70 keer geprobeerd om verslechtingen in *Obamacare* tot stand te brengen, waarna Obama dit alleen door een veto kon voorkomen.

2. Uit de Inaugurale rede van Kennedy op 29 januari 1961